

Министерство
на образованието и науката

АЗ·БУКИ

Национално издателство
за образование и наука "Аз Буки"

**БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
И ЛИТЕРАТУРА**

Възпителски методически списание
№ 100, 2012 г. катон 1

ИСТОРИЯ

Възпителски методически списание
№ 100, 2012 г. катон 1

**МАТЕМАТИКА
И ИНФОРМАТИКА**

Възпителски методически списание
№ 100, 2012 г. катон 1

**ПРЕДУЧИЛИЩНО
НАЧАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ
ПЕДАГОГИКА**

Възпителски методически списание
№ 100, 2012 г. катон 1

**ХИМИЯ
ПРИРОДНИТЕ НАУКИ
В ОБРАЗОВАНИЕТО**
этнология
биология
география
философия

**ПРОФЕСИОНАЛНО
ОБРАЗОВАНИЕ**

Възпителски методически списание
№ 100, 2012 г. катон 1

**СТРАТЕГИИ
НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА
И НАУЧНАТА ПОЛИТИКА**

Възпителски методически списание
№ 100, 2012 г. катон 1

Философия

Възпителски методически списание
№ 100, 2012 г. катон 1

**Чуждоезиково
Обучение**

Възпителски методически списание
№ 100, 2012 г. катон 1

Избрано

от текстовете, публикувани в списанията
на Национално издателство

АЗ·БУКИ

7 12 – 18 ФЕВРУАРИ
2015 г.

Как се справят учителите в мултикултурна среда?

*Откъс от „Monitoring teachers' socio-cultural
competency in a multicultural environment“*

Irina Koleva
Plamen Makariev

University of Sofia

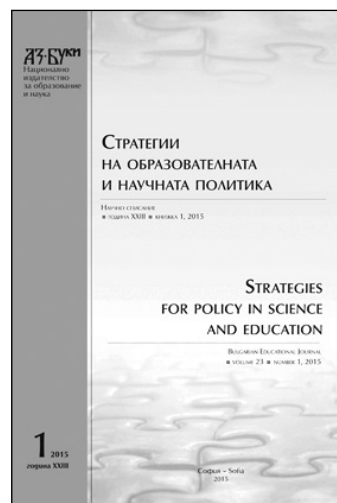
Yanka Takeva
Bulgarian Union of Teachers

INTRODUCTION

In recent years, trends in the sphere of educational integration show insufficient implementation of targeted incentives for stimulating **quality** work with children and students from ethnic minorities. As a result teaching motivation of staff working in such an environment is lacking. This includes a reluctance to participate in postgraduate qualification programs, offered by institutions and NGOs alike, or when participating, to do it in an indifferent manner, without aiming to actually and effectively implement any aspects, which would increase specific competencies of educators, who are to work with minority children and students. The respective educator's motivation is mainly to receive one or the other participation certificate, not to achieve any real results.

Under the National Program for Differentiated Teaching Staff Remuneration, adopted in 2007, educators are entitled to additional remuneration for their work with children and students from ethnic minorities (Item 4 of the Card Stipulating Additional Salary of Teaching Professionals). However, no mention is being made on performance quality, resulting in a routine approach. In our opinion, maintaining such an approach creates a risk of "commercializing" teaching staff motivation in

Заглавието е на редакцията

www.strategies.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д-р Ирина Колева
E-mail: kolevaira@gmail.com

Редактори

Николай Кънчев
0888 81 56 45

Албена Миланова
0889 88 21 83

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: strategies@azbuki.bg

**Съдържание
на сп. „Стратегии
на образователната
и научната политика“,
кн. 1 /2015:**

КЪМ ЧИТАТЕЛИТЕ

*ИНТЕРКУЛТУРНО
ОБРАЗОВАНИЕ*

Monitoring Teachers'
SocioCultural Competency in
a Multicultural Environment /
Irina Koleva, Plamen Makariev,
Yanka Takeva

*НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
И ПАРАДИГМИ*

Компетентността и компе-
тенциите на личността – стра-

тегия на университетското образование през XXI век / *Румяна Милкова*

Обект/и на наративната педагогика в контекста на дихотомията „наука – обект“ / *Любомир Попов*

ОБРАЗОВАНИЕ В ИНФОРМАЦИОННОТО ОБЩЕСТВО

Иновативен модел за интеграция в Европейското образователно пространство чрез приложение на Wiki-платформата The Learning Machine Ltd за сертифициране на дигитални компетентности / *Даниела Самарджиева*

ОЦЕНЯВАНЕТО В УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

PISA 2015 ще се проведе изцяло в електронен формат / *Неда Кристанова*

Анализ на постиженията на българските ученици по природни науки в PISA 2006, 2009, 2012 през призмата на трите фактора – учебни програми, преподаване и оценяване / *Гая Шуманова, Катя Минева, Лили Самуркова, Надка Филипова*

a multicultural environment, i.e. the danger that such commitments shall be undertaken only for better pay, not because there is readiness and competence to meet involved professional challenges.

In the most general terms, quality criteria for educational work could be divided into objective and subjective; i.e. criteria subject to definite objective “identification”, such as success rate of students from a certain school or class, and criteria showing in the form of knowledge, skills, attitudes and values of individuals heading the educational and schooling process. Several serious research studies, based on objective criteria, have been undertaken so far and are showing convincing results. A major advantage of objective indicators is that they can be measured empirically. However, that is not the case with subjective ones, and criteria for competency in a multicultural environment fall into the latter group. It would be reasonable to assume that, due to this fact, researchers and education policy analysts exhibit noticeable restraint in developing such indicators. A possible starting point for work in this direction could be the standard official job descriptions for the positions of “teacher”, “primary school teacher” and “educator”.

In a broader sense, development of competency criteria for teaching staff working in a multicultural environment should be based on existing education legislation, as well as relevant international directives, and in more general terms, on educational values and principles with regard to children and students from ethnic minorities at European and global level. Therefore, these subject matters have also been covered in the current study. Proceeding from a rather generalized perspective, based on researching numerous authors dealing with the issues of minority education, we have given precedence to the paradigm of intercultural education, which for various reasons has a leading role in the country. The competency criteria for teaching staff work in a multicultural environment, suggested in the current expose are to be understood in the spirit of intercultural education discourse, a brief account on which will follow later on in the paper. We have further drawn on work studies dealing with early school leaving.

The current report is not copyrighted and is to be viewed as a reflective picture of intercultural education problems in the country.

Furthermore, the formulated hypothetical evaluation criteria were proposed by the very people whose professional work is to be assessed. These indicators were included in a survey with over 250 teachers, counselors, principals and experts who work with students from ethnic minorities, along with some more general questions dealing with the issue of intercultural education in the country. The survey questionnaire and results are presented in the current paper.

We had to take into account certain constraints in our work, arising from the specifics of the pedagogical

work with students from ethnic minorities. For example, the criteria do not include some objective indicators such as success rates and the percentage of school dropouts, who indirectly, but empirically attest to the competency of teachers working with such students. We were guided by our understanding that the developed criteria should be applicable to the most difficult target groups, e.g. children from ghetto-like Roma neighborhoods. Experience shows that the success rate of students, coming from such backgrounds, rises slowly, even when the educational and schooling process quality is very good. The same applies to reducing dropout proportions. If the quality of educational work in a certain school is judged primarily on these indicators, teaching staff could be prompted to avoid engaging students who live in difficult conditions, and that would leave that category of children outside the scope of educational integration.

Analogously, we believe that parent and student surveys on educational schooling process quality should be used only when relatively reliable results could be expected. Classical empirical research methods do not work well with respondents, representative of a significant portion of the population of the districts in questions.

Consequently, we are focusing our efforts on the development of competency criteria which would allow us to determine performance in terms of knowledge, skills, values and attitude. Such indicators should be measurable and possible to be monitored, with clear time frames and sources of information (e.g. monitoring of lesson, analytic reports, programs, reports, protocols, portfolios). Assessing educational work quality through these criteria could be done through inspection, monitoring and supervision performed by the school administration, but also through reciprocal co-worker evaluation and self-evaluation (it is recommendable to apply the latter two methods simultaneously). Empirical parent and student surveys should also be undertaken, when reliable results could be expected.

ETHNIC AND CULTURAL FEATURES OF BULGARIAN SOCIETY

According to the National Statistical Institute's 2011 Census results, Bulgaria's population has the following ethnic and cultural characteristics

Ethnic Structure

The established demographic tendencies and increased emigration during the last 20 years influence the number of all ethnic groups in the country. As a result, no significant change in the ethnic structure of the population in the years between the last two voluntary censuses has occurred:

– The Bulgarian ethnic group comprises 5 664 624 persons, or 84, 8% of individuals who voluntarily declared their ethnic identity.

– The Turkish ethnic group comes second, numbering 588 318 persons. This represents 8.8% of the population.

– The Roma ethnicity is traditionally the third largest, numbering 325 343 persons, with a relative share of 4.9%.

– The population of people identifying themselves as Bulgarian is significantly more urbanized in comparison to the other two ethnic groups. 77.5% of Bulgarians live in urban areas, compared to 37.7% of all Turkish citizens and 55.4% of all Roma.

– Individuals who identify themselves as of Turkish ethnicity are located in several districts - Kardzhali, Razgrad, Targovishte, Shumen, Silistra, Dobrich, Rousse, Bourgas. 63.7% of this ethnic group's population lives in those areas.

– The Roma ethnic group is spread throughout all provinces. The biggest shares of Roma people are located in the municipalities of Montana - 12.7% and Sliven - 11.8%, followed by Dobrich - 8.8% and Yambol - 8.5%, while the country total is 4.9%.

– Individuals who do not identified themselves as belonging to any given ethnic group number 53 391 - 0.8%. The share of young people, under the age of 19, among them is 51.7%.

Mother tongue

– Bulgarian is the mother tongue for 5 659 024 citizens or 85.2% of the population. Turkish is the mother tongue for 605 802 or 9.1% of the population, who voluntarily responded to the question. The Roma language is mother tongue to 281 217 individuals or 4.2% of the population.

– The correlation between ethnic self-identification and identification by mother tongue is strongly expressed. The most homogeneous ethnic group in terms of mother tongue is the Bulgarian. Among people who responded to both questions, on ethnicity and mother tongue, 5 571 049 (99.4%) indicate Bulgarian as their mother tongue, 15 959 (0.3%) - Turkish, 7 528 (0.1 %) - Roma and 7 511 citizens (0.1 %) said 'other.'

– Among the persons who identified themselves as belonging to the Turkish ethnic group, 564 858 or 96.6% have pointed Turkish as their mother tongue and 18 975, or 3.2% - Bulgarian.

– The Roma ethnic group is distributed as follows in terms of mother tongue: 272 710 persons, or 85.0% indicate the Roma language as their mother tongue; 24 033 persons, or 7.5% say Bulgarian; 21 440 persons, or 6.7% - Turkish; 1 837 persons, or 0.6% - Romanian.

Religion

– Religious self-determination is the question with the highest share of nonrespondents - 21.8%, whereas among those, the majority are young people and respectively, people living in the municipalities of Sofia (Capital), Plovdiv and Varna.

- Individuals who identified themselves as East-Orthodox number 4 374 135, or 76.0% of the population, who responded to the question. Catholic was indicated by 48 945 and Protestant by 64 476, or respectively 0.8% and 1.1% of respondents. 577 139 or 10% are Muslim.

Of them, Sunni Muslims number 546 004, while 27 407 are Shia. 3 727 persons pointed out just Muslim. 11 444, or 0.2% of respondents indicated they profess a different religion, 272 264 (4.7%) said they have no religion, while 409 898 respondents (7.1%) gave no indication.

Compared to Western Europe, Bulgaria's birth rate is 2 times lower. Alarming, however, is its structure - nearly 50% of births occur in social communities where children are doomed to social underdevelopment due to kinship, family, maternal and/or paternal environment, as Prof. Michael Mirchev reported during a previously held round table on "Demography of the Bulgarian Nation", organized by the Bulgarian Academy of Sciences and Arts. According to other data, today's classroom structure on a summarized national level is 47:53 in favor of the Roma ethnos.

Пълния текст четете в сп. „Стратегии на образователната и научната политика“, кн. 1

Какво включва портфолиото?

Откъс от „Портфолиото – алтернатива за успех на студентите от Педагогически колеж – Плевен“

Петя Марчева

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, Педагогически колеж – Плевен

В условията на бързо развиващото се информационно и мултикултурно общество преподаването на знания не е достатъчно, за да отговори на разностранните потребности на студента и социалната среда. Създаването на благоприятни условия за осъществяване на образование, неформално обучение, за професионално, социално и личностно реализиране на младежите допринася за подобряване на демографската ситуация, повишаване на качеството на живот, както и за постигане на една от основните цели на стратегия „Европа 2020“ за устойчив и интелигентен растеж (Национална стратегия за младежта 2012 – 2020).

Непрестанната грижа за младите хора и гинимизирането на образователния процес превръщат *Педагогическия колеж – Плевен, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“*, не само в академична институция, но и в институция, която подпомага и насочва развитието на компетентността и предприемчивостта на младите, насърчава ги към самореализация и активно включване в обществения живот.

Гъвкавостта на съвременното университетско образование и съобразяването му с индивидуалните характеристики на професионалните бакалаври, изискват търсенето на по-атрактивни форми и ресурси, които да стимулират студентите и едно-

Заглавието е на редакцията

www.pedagogy.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д-р Емилия Василева

E-mail: embavassi@abv.bg

Редактор

Любомира Христова

0889 22 12 15

Тел.: 02/425 04 70

02/425 04 71

E-mail: pedagogy@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Педагогика“, кн. 9/2014:

ПАМЕТТА НА ПОКОЛЕНИЯТА

Петър Дънов (Бейнсà Дунò) е и бележит педагогически мислител-хуманист (По повод на 150-годишнината от рождението и 70 години от кончината му) / *Любен Димитров*

НЕФОРМАЛНО УЧЕНЕ И ОБРАЗОВАНИЕ

„София – учещ се град“ – мобилен семинар в подкрепа на неформалното учене и образование в общността / *Силвия Николаева*

ДЕВЕТИ НАЦИОНАЛНИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ЧЕТЕНИЯ

ПЕДАГОГИЧЕСКО ЕЖЕДНЕВИЕ

Да се научим да мислим: мисловните карти – ключ към креативност и нови идеи / *Олга Константинова*

Портфолиото – алтернатива за успех на студентите от Педагогически колеж – Плевен / *Петя Марчева*

Приказката – средство за стимулиране на изучаването на английски език в начален етап / *Ренета Савчева, Вергиния Анастасова*

Изследователско обучение на ученици от начален етап по гражданско образование / *Анелия Нанкова-Нейкова*

Форми за по-добра адаптация на бъдещите първокласници в училище / *Таня Николова, Албена Фиданска*

Груповата работа и формиране на умения за оценка и самооценка на учениците в III – IV клас / *Мария Гугалова*

Забавното четене – четене с разбиране / *Мирела Кузманова*

Да запалиш искрата / *Дафинка Самарджиева*

На училище – с усмивка! / *Снежана Якимова*

Тиймбилдинг и неговото място в обучението в начален етап / *Емилия Пауникова, Даниел Андреев*

Учителят – еталон за формиране на детската личност / *Катя Коруджийска, Янка Маринкова*

Здравейте, пролетни празници / *Радка Павлова*

Адаптирани йога техники в час по математика за втори клас / *Таня Делякова*

Първите дни в училище – дни на адаптация и израстване на малките ученици... и на учителите / *Таня Илиева*

Ефективност на концентричното обучение по БДП в системата на общообразователната подготовка / *Таня Пеева, Анна Пашова*

Православното вероучение – основа за формиране на нравствеността в началния етап на основната образователна степен / *Наталия Хумбаджиева*

Приключение с „Пътуващо сандъче“ / *Веселка Аришинова*

ДОКТОРАНТСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Портфолио на ученика – новото предизвикателство в процеса на оценяване / *Силвия Тодорова*

ГОДИШНО СЪДЪРЖАНИЕ

временно с това да осигурят ефективен и качествен образователен процес. *Портфолиото* се явява ефективно средство за успешното постигане на изложените цели.

За българското висше училище портфолиото е сравнително нов документ, който представя целия набор от работата на студента и всички аспекти на дейността му като цялостна картина. У нас, в началото на XXI век, се появяват теоретични изследвания за същността, функциите и видовете портфолио. В научните проучвания на В. Гюрова (2008) се разкрива, че в световен мащаб портфолиото, като специфична технология, се използва във висшето образование в Канада още през 70-те години на XX век. В края на века то вече се прилага масово в университетското обучение в Австралия, САЩ и Великобритания (Гюрова & Божилова, 2008). В периода от 1998 г. до 2000 г. Съветът на Европа създаде европейски образец на чуждоезиково портфолио. То е инструмент за изграждане на умения за самооценка и планиране на изучаването на чужди езици през целия живот и дава възможност за анализиране и по-добра организация на учебния процес (Европейска езикова рамка – нива и значения. Езиково портфолио).

Същност на портфолиото

От англ. „Portfolio“ – портфейл, официална банка (Учебно портфолио, 2011). Според G. Wiggins е „представителна колекция от продукти, създадени от някого“ (Barrett, 2001). Педагози от Пасифик Нортвест (Pacific Northwest), чрез Оценителската асоциация Нортвест (1990), формулират следното определение: „Портфолиото представлява целенасочен набор от изпълнени от ученика задачи, представящи положените от него усилия, постигнатия напредък и постижения в една или повече области. Събраните материали трябва да показват участието на ученика в избора на съдържанието и критериите за селекция; критериите за преценка на стойността на постигнатото и доказателства за направена самооценка и разсъждение върху свършената работа от страна на ученика“ (Barrett, 2001). През 1992 г. R. Stiggins основава Институт за оценка на обучението (ATI), който подпомага учителите в класната стая да развиват умения, с които да събират точна информация за постиженията на учениците и да използват процеса на оценка и резултатите от нея ефективно за подобряване на постиженията им (Authours, Presenters&Consultants, Rick Stiggins). По мнение на R. Stiggins „Portfolios“, „портфолиата могат да разкажат много различни истории. В тяхната основна форма лежи колекция от артефакти“ (Stiggins et al., 2006: 346). Според някои руски учени портфолиото е комплект от документи, представляващ съвкупност от индивидуалните образователни

постижения на студента. То може да бъде и папка, която съдържа материали, изготвени от обучаемия, които да бъдат основа за неговото оценяване (Методически рекомендации по формирано портфолио студента). Портфолиото помага на студента да обменя лична информация – проекти, постижения, да ги представя пред потенциалните си работодатели, да потърси съвет от карьерен консултант. За ученице Р. Shaw и S. Slick портфолиото е целенасочено събиране на материали, които са резултат от труда на обучаемите в продължение на определен период от време. Портфолиото показва усилията, напредъка и постиженията им във времето (Shaw & Slick, 2005). Създаването на портфолио е творчески процес. Той позволява отчитането на резултатите, които студентът е достигнал в различни видове дейности (учебни, творчески, социални, комуникативни) за времето, през което се е обучавал във висшето учебно заведение.

Цел при оформяне на портфолиото

Според Г. Георгиева „Идеята да се събират в портфолио рисунки, чертежи, графики в сферата на изкуството и архитектурата съществува отдавна. Основната цел е свързана с възможностите за представяне на личните постижения и компетентност на други хора“ (Георгиева, 2010: 1). Основната цел на портфолиото е да представи и съхрани в подреден вид документарни потвърждения за знанията, уменията, способностите, качествата, интересите, собствените постижения на студента, постигнати по време на обучението му. То показва изграждането на уменията и отразява процеса на учене и работа. В тази връзка Л. Попова изказва мнение, че „подборът и съдържателната характеристика на материалите в него демонстрират нагледно участието, развитието и напредъка на учащите. Голям негов принос е, че способства за развитие на рефлексията“ (Попова, 2008: 231 – 234).

Изяснявайки същността на портфолиото, е необходимо да посочим и неговите функции, като критерии и средство за самоусъвършенстване и професионално развитие на студентите. Акцентирайки върху тях, може да ги дефинираме по следния начин (Технология „Портфолио“):

1. *Диагностична функция* – фиксира промените и растежа на студента във времето.
2. *Мотивационна функция* – окуражава резултатите на студента.
3. *Целеполагаща функция* – подкрепя целите на обучението на студента.
4. *Развиваща функция* – гарантира непрекъснатостта на обучението на студента от година на година.
5. *Съдържателна функция* – разкрива целия спектър на развитието и натрупването на опита на студента.
6. *Рейтингова функция* – показва гапозона на уменията и способностите на студента (нак там).

Всички посочени определения за функции на портфолиото се различават в зависимост от вида на портфолиото.

На фиг. 1 е представена синкретическата функция на портфолиото, която обединява шестте нива на когнитивните цели на обучението (по таксономията на Bloom, 1956), а именно: запаметяване (знания); разбиране, приложение, анализ, синтез, оценка. Приема се, че при усвояването на знания трябва последователно да се преминават всичките шест нива, започвайки от първото.

Фигура 1. Таксономия на Benjamin Bloom
(Тужаров, 2009)

Структура и оформление на портфолиото

Тя се състои от две части – списък на индивидуалните постижения и комплект от документи, които потвърждават индивидуалните постижения на студента (Методическите рекомендации по формирано портфолио студента).

1. Индивидуалните постижения на студента в периода на обучение се обединяват условно в няколко вида дейности: постижения в основни образователни програми; постижения в допълнителни програми (образователна активност на студента); постижения в изследователски и творчески дейности (творческа активност); постижения в обществената дейност (социалната и комуникативната активност).

2. За постижения, които не варират в горния списък, студентът решава към кой вид студентска дейност да ги постави.

Към потвърждаващите документи се отнасят: *заключителни документи на учебните занятия* (рецензии, оценки на курсова работа, изпитни протоколи от колективни обучения); *заключителни документи, издадени от допълнителни образователни курсове* (сертификати, удостоверения, свидетелства, дипломи); мнения, благодарствени писма от ръководители на практики, организации, където студентите са били на практика или стаж; резюмета на доклади, конференции, семинари; ксерокопия на статии, публикации на студента; грамоти, дипломи и други награди за призови места в културни или спортни събития.

Форми за поддържане на портфолиото – електронна и документална (хартиен носител). Електронната форма е набор от материали, която е публикувана онлайн и е достъпна за разглеждане и коментари (Георгиева, 2010: 3). Документалната форма е от затворен тип, но се поддържа по-лесно и представлява подредена папка с документи. Документите, оформящи портфолиото, са два основни вида – творчески и показателствени. Творческите изразяват лична позиция или описват действия и се издават от автора на портфолиото. Доказателствените документи подкрепят извършената работа (Портфолио ОТП).

Примерен модел на портфолио (Методическите рекомендации по формирано портфолио студента): *I. Обща част* (вкл. лични данни на студента: три имена, дата на раждане, националност, контакт). *II. Постижения*, включващи: 2.1. Официални документи (документ за завършване на ВУЗ; сертификати от международни, национални, регионални олимпиади, конкурси, фестивали; сертификати за преминати допълнително образователни инициативи; документи за участие в гарения, проекти и програми; информация за стаж, практика; журналистически, вестникарски, фото-и други документи, свидетелстващи за успехи. 2.2. Курсове и избираеми дисциплини (списък с допълнителни курсове, оценки, сертификати, придобити компетенции). 2.3. Творческа работа. 2.4. Сведения за участия в мероприятия (вид мероприятия, ниво, постижение, при наличие на документи, потвърждаващи постижението (грамоти,

Избрано

дипломи). 2.5. Сведения за спортни постижения. 2.6. Научна дейност (списък с научните работи, участия в научно-практически конференции, семинари). 2.7. Отзиви на преподаватели и научни ръководители за преддипломни и дипломни практики. *III. Други области*, включващи: 3.1. Участие в обществения живот (проекти, програми, резултатност), участие в дейности на обществени движения, организации, фондации (име, вид на дейността и продължителността на публичните дейности). 3.2. Хоби, интереси. 3.3. Личен девиз (мото). IV. Отзиви (от стаж, практика, месторабота, резултати) (нак там).

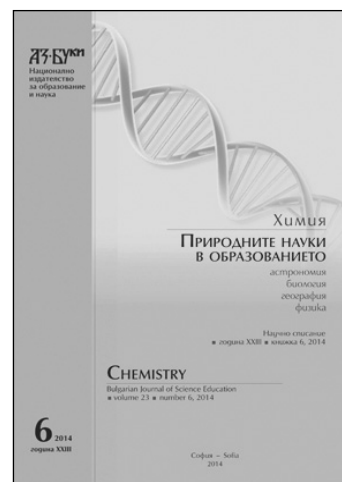
В западните страни използването на портфолиото е добре утвърдено. У нас този подход започва постепенно да се прилага. По мнение на Д. Павлов портфолиото е широко разпространяваща се технология в образованието, която дава възможност за самопознание и намиране на оптимални начини и средства за показване на личностни качества (Павлов, 2003).

Подгържането на портфолиото изгражда у тях редица важни ключови умения като предприемчивост и самостоятелност. В тази връзка Е. Могилёвкин споделя мнението, че оформянето на портфолиото трябва да започне още в първи курс на обучението на студента, за да може да направим студентите активни партньори в тяхното обучение чрез развитие на уменията им за самооценка, самоувереност и бъдещо развитие (Могилёвкин). Чрез портфолиото студентът по-добре осъзнава уменията и компетенциите си, което е предпоставка за вземане на адекватни решения, отнасящи се до образованието и професионалното му развитие. Според А. Попова „използването на портфолиото е възможност за провокиране на отговорност, самостоятелност, за автономно и творческо учене“ (Попова, 2010: 108).

Изготвянето на портфолио и използването му в системата на квалификацията в Педагогическия колеж – Плевен, помага за по-добро интегриране на технологиите в обучението. В тази връзка Д. Гълъбова изказва мнение, че „портфолиото се явява съвременна ефективна образователна технология за решаване на важни педагогически задачи и успешно проследява динамиката на учебния процес и съдейства за неговото технологично обновяване“ (Гълъбова, 2010: 94 – 95). А според учените S.Wortham, A. Warbour и B. Desjean-Perrotta портфолиото е динамично оценяващо средство и за да се даде пълна и точна картина за способностите на обучаваните, е необходимо приноса си да дават учители, ученици и родители (Wortham et al., 1998).

Пълния текст четете в сп. „Педагогика“, кн. 9, 2014 г.

Предизвикателствата на електронното обучение

www.science.azbuki.bg

Откъс от „Проектът за електронно обучение във Факултета по химия и фармация на Софийския университет „Св. Климент Охридски“

Стефан Цаковски
Васил Симеонов

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Електронно обучение е обобщаващ термин, предложен за дефиниране на вид образователна технология. Предполага се, че въвеждането на такъв вид обучение ще допринесе за повишаване не само на научното и познавателно ниво в процеса на акумулиране на знания, но ще реши положително и друг вид проблеми на обучението главно от емоционален характер. Някои от пионерите на електронното обучение споменават с убеждение за фактори като „ентусиазъм“, „перфектност“, „траен интерес“, „създаване на условия за изява на студента“ и т.н. при реализиране на тази нова технология на обучение (Tavangarian et al., 2004; Nagy, 2005; Alutu, 2006).

Необходимо е да се отбележи, че дори и случайните контакти с понятията, свързани с електронното обучение, показват огромно разнообразие от термини, включващи го в интерпретацията си: *мултимедийно образование, компютър-базирано обучение, образование с модерни технологии, интернет-базирано обучение, обучение онлайн, виртуално образование* и др. Всичко това само подчертава многообразието от средства, с които разполагат днес преподавателите, за да оптимизират и интензифицират образователния процес. Много от възможностите на съвременните средства за информация и комуникация се използват

Заглавието е на редакцията

Главен редактор

Проф. д-р Борислав Тошев
E-mail: toshev@chem.uni-sofia.bg

Редактор

Георги Дянков
0887 81 27 67
Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: science@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Химия. Природните науки в образованието“, кн. 6/2014:

LETTERS TO THE EDITOR

145 години Българска академия на науките / Д. Клисурски

EDUCATION:

THEORY & PRACTICE

Service Learning in Science Teacher Preparation Program: Concepts and Practices / P. Nuangchalerm (Thailand)

NEW APPROACHES

Парно налягане на разтвори / Б. В. Тошев

CURRICULUM MATTERS

Improvement of STEM Education with the Integration of Data-Loggers in the Shining Star Project, 2007 – 2011 in Southern Indiana / J. E. Hollenbeck (USA)

TEACHING EFFICIENCY

Астрономическият образователен проект „Му Kepler“ – връзка между науката и образованието / *В. Радева, Д. Кюркчиева, Д. Димитров*

Effect of Students' Background Knowledge of Mathematics on Senior/Secondary School Students' Achievement in Physics / *A. Ogunleye, A.O.A. Awofala, E.A. Adekoya (Nigeria)*

EXPERIMENTS

Synthesis and Characterization of Mixed Ligand Co(II) and Ni(II) Complexes with L-Phenylalamine and Hippuric Acid/ *G. Kumar, A. Munyaneza, G. Ditsie (Botswana)*

Lubrication Properties of Different Pentaerythritol - Oleic Acid Reaction Products / *A. Semnani, H.S. Langeroodi, M. Shirani (Iran)*

HISTORY OF EDUCATION: FOREIGN EDUCATIONAL TRADITION

The Origins of Secondary and Tertiary General Education in Russia: Historical Views from the 21st Century / *V. Romanenko, G. Nikitina (Russia)*

FROM THE RESEARCH LABORATORIES

Allelopathic and Cytotoxic Activity of *Origanum Vulgare* ssp. *Vulgare* Growing Wild in Bulgaria / *A.P. Dragoeva, V.P. Koleva, Z.D. Nanova, M.Z. Kaschieva, I.P. Yotova*

PERSONALITIES IN SCIENCE

Хемометрията и професор Васил Симеонов / *Б. В. Тошев*

NEW INFORMATION MEDIA

Проектът за електронното обучение във Факултета по химия и фармация на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ / *С. Цаковски, В. Симеонов*

EARLY SCIENCE FICTION

С ракетна граната към Месеца: борба с една ледена епоха в годината 3000 след Христа (1929 г.) / *Б. Бюрел*

ANNUAL CONTENTS

интуитивно от редица преподаватели, но невинаги се стига до стройна организация на учебния процес чрез средствата на електронното обучение. Една от задачите пред колектива от Факултета по химия и фармация бе да създадат такава систематичност, способна да обхване голям брой студенти.

Сериозен проблем в модерния образователен процес в университетите е поддържането на мотивацията и ангажираността на студентите за дълъг период от време. Различни са факторите, влияещи на мотивацията и ангажираността – финансови (много студенти работят и пренебрегват следването си), емоционални (не харесват преподавателя или начина му на преподаване), професионални (не виждат възможност за бъдеща реализация) и т.н. Електронното обучение има амбицията да се справи с подобни предизвикателства – електронните курсове са постоенно на разположение, елиминира се „личностният фактор“, съществува възможност за самоподготовка, самоконтрол и самооценка. В същото време не бива да се подценяват и други алтернативи, типични за електронното обучение. Без непосредствен контакт с преподавателя отпада възможността за личен контрол на интересите, активността и възможностите на слушателите в аудиторията, липсва директната „обратна връзка“ за току-що предадения материал. Това се отнася и за двете страни в образователния процес – студенти и преподаватели. Чувството за анонимност, създавано при електронното обучение, може и да дезинтересира студента (минимално участие на лекции, напускане), още повече че студентите са убедени предварително, че електронното обучение им спестява време и това може да ги демотивира допълнително. Ето друго предизвикателство за колектива от Факултета по химия и фармация.

Намирането на подходящ баланс между традиционните университетски курсове и тези, създадени на базата на принципите на електронното обучение, също трябва да бъде намерен при една комплексна проектна програма, каквато е нашата. Важно е да се намери оптимален отговор на въпроса доколко новите модули ще заместят традиционните – частично, напълно или двата типа ще бъдат в синхрон и ще се допълват взаимно. Стратегията на колектива бе да открие деликатното равновесие и да създаде електронни курсове, способни да допълват и развият традиционните. В този смисъл сме се придържали към препоръчаната стратегия на т.нар. смесено обучение (blended learning), което позволява взаимното допълване на традиционните лекционни курсове с тези, създадени по проекта за електронно обучение.

Известно е, че една от основните цели на електронното обучение е да осигурява надеждно

дистанционно обучение и обучение за цял живот, т.е. възможност за придобиване на определена квалификация извън традиционната възрастова граница за придобиване на образователни степени докъм 30 години. Създадените лекционни курсове от участниците в проекта на Факултета по химия и фармация осигуряват безпроблемно такава възможност.

Специалистите по електронно обучение дискутират различните подходи за прилагането в реални условия. Говори се за синхронно и асинхронно обучение чрез E-learning. Синхронно обучение означава възможността за обмен на идеи и информация с един или повече участници в лекционен курс в реално време. Това предполага дискусия „лице – в лице“ и принципно е характерна за традиционни лекции и семинари. Електронното обучение също дава шанс на подобен подход чрез огромните възможности на модерните комуникационни средства (скайп, виртуални аудитории и др.). При асинхронно обучение се използват други познати средства – например комуникация чрез електронна поща, аудио- и видеолекции. Този вид общуване „студент – преподавател“ е много удобно за студенти в особена ситуация (например заболяване, намалена подвижност, грижа за малки деца, неотложни ангажименти извън следването и т.н.). Лекциите от проекта на Факултета по химия и фармация са реализирани във видеоформат, чрез специален софтуер (Camtasia Studio), като участниците в проекта преминаха съответни курсове на обучение. Следователно може да се твърди, че е налице модел за асинхронно електронно обучение по редица учебни програми. Така студентите от Факултета могат да работят в условия на малко ниво на стрес и при гъвкави условия за работа, като оптимизират етапите на образованието си. Става възможно да се прослушват допълнително пропуснати лекции, да обмислят въпроси и коментари. Студентите получават допълнителен достъп до университетски курсове, извън традиционната рамка на учебния план и така повишават мотивацията и дисциплината си.

През времето на осъществяване на проекта преподавателите от Факултета по химия и фармация участваха в създаването на видеолекции за различни курсове от бакалавърски и магистърски програми, действащи във Факултета, а една от постоянните магистърски програми – „Екохимия“, бе напълно покрита с лекционни курсове и семинарни занятия за електронно обучение. Готовите материали стават достъпни за студентите чрез компютърната система за електронно обучение, създадена към Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Осигуряването на обратна връзка със студентите, участващи в курсовете за електронно обучение, може да се осъществява с подходящо съставени анкетни карти, описващи отношението на студентите към нивото, ползата и изискванията към електронните курсове. Част от колектива използва и една друга възможност, която предоставя електронното обучение, а именно реализирането на съвместни програми за обучение между няколко образователни институции. В рамките на проекта е разработена нова съвместна магистърска програма „Биофизикохимия на материалите“ с участието на преподаватели от Университета на Барселона.

Пълния текст четете в сп. „Химия. Природните науки в образованието“; кн. 6, 2014 г.

Специалните училища са отворени за реформи

Откъс от „Тенденции в специалното обучение на децата с увреден слух в съвременните условия“

Неда Балканска

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Кардиналните изменения в образователната система през последните години налагат съществени изменения и по отношение на образованието на слухово увредените деца. Формирането на перспективна система за образование предполага преразглеждане не само на структурата, методологията, технологията на процеса на обучение, но и на целите на образованието и неговите стратегии. Новите условия, свързани с кохлеарната имплантация, интегрираното обучение и интеграцията в цялост, поставят нови изисквания пред специалното училище. Следва да се отбележи, че до голяма степен нашите *специални училища* откликват на промените и *са отворени за реформи*.

В никакъв случай реформата не трябва да се смесва с ликвидация или трансформация. Специалното училище следва *да запази своя статут*, а не да се ликвидира или трансформира в дневен, консултативен център за деца с комбинирани или тежки нарушения. Специалното обучение на слухово увредените деца се отличава с *вековни традиции*, създадени от многобройни изтъкнати професионалисти от цял свят, чийто опит намира последователи в почти всички страни по света. В допълнение към това следва да се изтъкне, че *тоталната интеграция* със закриване на специалните училища *се практикува едва в няколко страни в света, част от които са на прага на възстановяването на системата на специалното образование*. Този факт

Заглавието е на редакцията

www.vocedu@azbuki.bg

Главен редактор

Доц. д-р Тоня Георгиева

E-mail: tonia@au-plovdiv.bg

Редактор

Николай Кънчев

0888 81 56 45

Гергана Великова

0889 81 15 65

Тел.: 02/425 04 70

02/425 04 71

E-mail: vocedu@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Професионално образование“, кн. 6/2014:

МЕЖДУНАРОДЕН ОПИТ

Успешни практики в професионалното образование и обучение: подготовка на младите хора за пазара на труда / *Веселина Иванова*

УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

Електронно обучение и компютърен дизайн (CAD) на подвързии / *Ро-*

сен Петков, Елица Личева, Даниела Атанасова

Тенденции в специалното обучение на децата с увреден слух в съвременните условия / Неда Балканска

МЕТОДИКА И ОПИТ

Приказки, предания и легенди на различните етноси и народи в езиково-литературното обучение на децата от началното училище / Мариета Димитрова

УЧИЛИЩЕ ЗА УЧИТЕЛИ

Стратегия за развитие на Професионална гимназия по подемна, строителна и транспортна техника „Н. Й. Вапцаров“ – Ямбол / Моника Петрова, Янка Божкова, Станка Вълева, Милен Минков, Мима Неделчева

Използване на предимствата на бинарния урок като средство за повишаване на качеството на обучението и осъществяване на междупредметни връзки / Моника Петрова

Варианти за организиране и провеждане на практическо обучение на ученици от професионални гимназии в реална работна среда / Моника Петрова, Мария Локманджиева, Милен Минков

Добри практики за взаимодействие в интеркултурна среда между родители, ученици и учители чрез формите на извънкласна дейност / Янка Божкова

Празник на словото

Спорт и здраве в 7. СОУ „Кузман Шапкарев“ – Благоевград. Здравословното хранене като начин на живот / Илияна Янева, Лилия Стоянова

From Enterprise Classes to Yordan Radichkov's "Sparrows" / Milena Todorova

ГОДИШНО СЪДЪРЖАНИЕ

сам по себе си доказва, че ако специалното училище не предлага адекватни условия за обучение и развитие на децата с увреден слух, то отгавна щеше да загуби своя статут.

При определянето насоките за развитие на образованието на децата с увреден слух е необходимо преодоляването на някои *противоречия*, които са характерни не само за обучението на слухово увредените деца. От тях най-съществените са следните (Зыкова, Зыкова, 2002):

Противоречия между близките и далечните цели, дългосрочните и краткосрочните перспективи

В областта на образованието невинаги може бързо да се реагира в отговор на новостите в обществото, тъй като радикалните промени могат да нанесат редица щети на цялата система. Изисква се време за *приложение на новия подход в експериментални класове и учебни заведения*, за да се установи дали той дава положителен резултат и в каква степен. За жалост, у нас се наблюдава тъкмо противоположната тенденция – курсът се променя грастично, без предварително да бъде проверен експериментално в практиката. Ярък пример за това е *въвеждането на общообразователните програми в специалните училища* за деца с увреден слух под благоприятния предлог – осигуряване на цензово образование, „равен старт“ на тези деца с чувашите пред прага на висшите учебни заведения. Не се прояви необходимостта за такива случаи внимание дали тази програма е по силите на слухово увредените деца и най-същественото – дали тя е най-подходящата за тях. Резултатът, на който сме свидетели, е, че *децата в специалното училище срещат огромни затруднения* и не са в състояние да овладеят знанията и уменията, които се изискват от тях. Този факт не е изненадващ, като се има предвид за кого е предназначена програмата в *общообразователното училище*. Нейният адресат са деца, които постъпват в учебното заведение напълно овладели словесната реч на *практическо ниво*, формирали широк кръг от житейски понятия и познавателен опит. На базата на това те са *готови да пристъпят към по-сложни задачи* – оgramотояване, формиране на научни понятия, развитие на словесно-логическото мислене. Това, за съжаление, не може да се отнесе към *децата с увреден слух*, някои от които *постъпват в специалното училище без реални речевни умения и имат ниско равнище на познавателно развитие*. Напълно логично е да не бъдат в състояние да покрият изискванията, които се предявяват към тях по отношение на учебното съдържание. По този на-

Избрано

чин, вместо програмата да се адаптира спрямо особеностите на децата, се прави опит децата да се адаптират към програмата, което е напълно погрешно. Сега, години по-късно, възниква нов проблем, произтичащ от преходния – *въвеждането на матури* при завършването на средното образование се оказва *непреодолима бариера пред слухово увредените зрелостници*. Въпросът е защо се стига дотук, ако решението за общообразователните програми е правилно, ако е ефективно, то учениците с увреден слух не би следвало да срещат подобни трудности при проверката на своите знания, натрупани през годините обучение.

Противоречие между бурния ръст на обема от нови знания, темпото на обучение и сроковете за овладяването на учебния материал

Попълването на програмата с нови сведения и знания, постъпващи от различни научни клонове, и едновременно с това борбата с претоварването на децата са невъзможни. Не е тайна, че *с всяка изминала година обемът на учебния материал се увеличава и усложнява, а времето за неговото затвърждаване не е достатъчно понякога и за чуващите деца*, а с още по-голяма сила това важи за слухово увредените ученици. Ако на чуващите деца са им необходими 4 учебни часа, за да усвоят определен материал, то на учениците с увреден слух ще са им нужни доста повече. Липсата на адаптиране на обучението към потребностите на децата води до рязко снижаване на качеството на това обучение и до отсъствие на ефективни резултати. Оттук произтича порочният феномен *обучението* да се превръща в *самоцел*, т.е. на децата се предлага определено съдържание не за да бъде усвоено от тях, а за да може формално да се покрият темите, заложи в учебната програма. Преодоляването на този проблем може да се потърси в реализирането на идеите за развиващо обучение, т.е. в училище децата трябва да се учат да мислят. За целта учебното съдържание следва да се дозира и прецизира в съответствие с възможностите и потребностите на конкретните деца и едновременно с това да им се осигури достатъчно време за неговото усвояване.

Пълния текст четете в сп. „Професионално образование“, кн. 6, 2014 г.